

Europos
Komisija

Jūsų socialinės apsaugos teisės

Norvegijoje

Šiame vadove pateikta informacija buvo parengta ir atnaujinta glaudžiai bendradarbiaujant su Tarpusavio informavimo apie socialinę apsaugą sistemos (*Mutual Information System on Social Protection, MISSOC*) nacionaliniais pranešėjais. Daugiau informacijos apie MISSOC tinklą rasite internete (<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lt&catId=815>).

Šiame vadove bendrais bruožais aprašomos socialinės apsaugos sistemos, kurios veikia aptariamose šalyse. Daugiau informacijos galima rasti kituose MISSOC leidiniuose; visi jie yra paskelbti nurodytoje interneto svetainėje. Taip pat galite kreiptis į šio vadovo I priede išvardytas atsakingas institucijas.

Nei Europos Komisija, nei jokie Komisijai atstovaujantys asmenys neatsako už šiame leidinyje pateiktos informacijos naudojimą.

Turinys

I skyrius. Įžanga, organizavimas ir finansavimas	4
Įžanga	4
Socialinės apsaugos organizavimas	4
Finansavimas	5
II skyrius. Sveikatos priežiūra	6
Kada turite teisę į sveikatos priežiūros paslaugas?	6
Ką apima?	6
Kaip galima naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis?	7
III skyrius. Piniginės ligos išmokos	8
Kada turite teisę gauti pinigines ligos išmokas?	8
Ką apima?	8
Kaip galima gauti pinigines ligos išmokas?	8
IV skyrius. Motinystės ir tėvystės išmokos	9
Kada turite teisę gauti motinystės arba tėvystės išmokas?	9
Ką apima?	9
Kaip galima gauti motinystės ir tėvystės išmokas?	10
V skyrius. Invalidumo išmokos	11
Kada turite teisę gauti invalidumo išmokas?	11
Ką apima?	12
Kaip galima gauti invalidumo išmokas?	13
VI skyrius. Senatvės pensijos ir išmokos	14
Kada turite teisę gauti senatvės išmokas?	14
Ką apima?	15
Kaip galima gauti senatvės išmokas?	16
VII skyrius. Išmokos netekus maitintojo	17
Kas turi teisę gauti išmokas netekus maitintojo?	17
Ką apima?	17
Kaip galima gauti išmokas netekus maitintojo?	18
VIII skyrius. Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų išmokos	19
Kada turite teisę į šias išmokas?	19
Ką apima?	19
Kaip galima gauti šias išmokas?	20
IX skyrius. Šeimos išmokos	21
Kada turite teisę gauti išmokas šeimai?	21
Ką apima?	21
Kaip galima gauti išmokas šeimai?	22
X skyrius. Bedarbio išmokos	23
Kada turite teisę gauti bedarbio išmokas?	23
Ką apima?	23
Kaip galima gauti bedarbio išmokas?	24
XI skyrius. Minimalios lėšos	25
Kada turite teisę į minimalių lėšų apsaugą?	25
Ką apima?	26
XII skyrius. Ilgalaikė priežiūra	27
Kada turite teisę į ilgalaikę priežiūrą?	27
Ką apima?	27
Kaip įgyjama teisė į ilgalaikę priežiūrą?	27
Priedas. Naudingi adresai ir interneto tinklalapiai	29

I skyrius. Įžanga, organizavimas ir finansavimas

Įžanga

Bendrają socialinę apsaugą Norvegijoje užtikrina valstybinio socialinio draudimo sistema, socialinių pašalpų šeimai sistema ir mažamečių vaikų turinčioms šeimoms mokamų pašalpų pinigais sistema.

Kas Norvegijoje draudžiamas socialiniu draudimu?

Apskritai privalomuoju valstybiniu socialiniu draudimu draudžiami visi Norvegijoje ar Norvegijos žemyninio šelfo stacionariuose ar judančiuose įrenginiuose gyvenantys asmenys ar dirbantys samdomieji darbuotojai. Taip pat privalomuoju draudimu draudžiami tam tikroms Norvegijos piliečių kategorijoms priskiriami užsienyje dirbantys asmenys (valstybės tarnyboje ir t. t.).

Norvegijos laivuose dirbantys jūreiviai, kurie yra Europos ekonominės erdvės (EEE) šalių piliečiai, draudžiami visų rūšių rizikos valstybiniu socialiniu draudimu, neatsižvelgiant į jų gyvenamąją vietą,

Neapdrausti, bet Norvegijoje gyvenantys ar negyvenantys, bet atitinkantys tam tikrus su ankstesniais draudimo laikotarpiais ir kt. susijusius reikalavimus, asmenys gali pateikti prašymą apsidrausti savanoriškuoju draudimu.

„Bazinis dydis“ (BD)

Dauguma valstybinio draudimo sistemos išmokų apskaičiuojamos pagal bazinį dydį – BD. Šis dydis kasmet nuo gegužės 1 d. pakoreguojamas karališkuoju dekretu, atsižvelgiant į bendrąjį pajamų ir pragyvenimo lygį. 2012 m. gegužės 1 d. bazinis dydis buvo 82,122 NOK (10 842 EUR).

Socialinės apsaugos organizavimas

Visų sričių, išskyrus sveikatos priežiūrą, išmokų (įskaitant pašalpas šeimai ir piniginę išmoką mažamečius vaikus auginančioms šeimoms) skyrimą administruoja Darbo ir socialinių reikalų tarnyba (*Arbeids- og velferdsetaten*) – valstybės įstaiga, pavaldi Darbo ir socialinių reikalų direktoratui (*Arbeids- og velferdsdirektoratet*). Darbo ir socialinių reikalų tarnyba taip pat tvarko paramos vaikams išmokas.

Regioniniu lygmeniu veikia 19 Darbo ir socialinių reikalų tarnybos apskričių skyrių (*NAV fylkeskontorer*), kurie įsteigti siekiant padėti mažinti nedarbingumą dėl ligų ir gerinti vyresnio amžiaus darbuotojų bei neįgaliųjų dalyvavimą darbo rinkoje. Vietos lygmens NAV skyrius (*NAV-kontoret*, iš viso yra 457 tokie skyriai) – tiesiogiai veikianti tarnyba – bendrai teikia visas socialines paslaugas ir skiria socialines pašalpas. Nacionalinė socialinio draudimo užsienyje tarnyba (*NAV Internasjonalt*) tvarko atskirus su užsienyje esančiais apdraustaisiais asmenimis ir išmokų gavėjais susijusius atvejus, išskyrus atskirus atvejus, susijusius su senatvės pensija ir išmokomis, netekus maitintojo, kurias administruoja „NAV Pensions Oslo“ (*NAV Pensjon Oslo*).

Sveikatos priežiūros išlaidų kompensacijas tvarko Sveikatos apsaugos direktoratas (*Helsedirektoratet*) prie Sveikatos ir priežiūros paslaugų ministerijos. Sveikatos ekonomikos tarnyba (*Helseøkonomiforvaltningen*, HELFO) sprendžia atskirus su

sveikatos priežiūra susijusius atvejus. HELFO sudaro centrinė tarnyba ir šeši regioniniai skyriai. Osle veikiančio skyriaus padalinys *HELFO Utland* nagrinėja su užsienio šalimis susijusius sveikatos priežiūros klausimus.

Darbo ministerija (*Arbeidsdepartementet*) atsako už bendrą Darbo ir socialinių reikalų tarnybos darbą ir už daugumą socialinės apsaugos sričių. Sveikatos ir priežiūros paslaugų ministerija (*Helse- og omsorgsdepartementet*) atsako už sveikatos paslaugas, o Vaikų reikalų, lygybės ir socialinės įtraukties ministerija (*Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet*) – už pašalpas šeimai, pinigines išmokas mažamečius vaikus prižiūrinčioms šeimoms, motinystės pinigines išmokas ir įvairias paramos vaikams išmokas (išskyrus išmokų grąžinimą).

Ambulatorine sveikatos priežiūra daugiausia rūpinasi savivaldybės, o gydymu ligoninėse – centrinė valdžia per keturias regionines sveikatos priežiūros įmones. Dalis abiejų sričių biudžeto surenkama iš mokesčių.

Socialinė parama nėra valstybinio socialinio draudimo dalis. Centrinio lygmeniu už ją atsako Darbo ministerija, tačiau ją finansuoja savivaldybės. Pragyvenimo pašalpų (*stønad til livsopphold*) skyrimas yra viena iš daugelio NAV skyrių teikiamų paslaugų.

Finansavimas

Valstybinio socialinio draudimo sistema finansuojama iš darbdavių ir apdraustųjų asmenų socialinio draudimo įmokų, taip pat iš mokesčių.

Samdomųjų darbuotojų (pagal darbo sutartį dirbančių asmenų) ir savarankiškai dirbančių asmenų įmokos apskaičiuojamos, atsižvelgiant į bruto darbo pajamas.

Samdomieji darbuotojai moka 7,8 % apmokestinamųjų pajamų (darbo užmokesčio neatskaičius mokesčių) dydžio įmoką. Savarankiškai dirbantys asmenys moka 11,0 % nuo apmokestinamųjų pajamų (gautų iš savarankiškai dirbančio asmens veiklos). Kitų rūšių asmeninėms pajamoms (pensijoms ir kt.) nustatyta 4,7 % dydžio įmoka.

Darbdavio įmokos apskaičiuojamos procentais nuo išmokėto darbo užmokesčio. Paprastai darbdavys moka 14,1 % draudimo įmokas. Tačiau mažesnės įmokos mokamos už tam tikruose šalies regionuose ar tam tikruose sektoriuose įsisteigusią įmonių darbuotojus.

Socialinė parama finansuojama iš mokesčių.

II skyrius. Sveikatos priežiūra

Kada turite teisę į sveikatos priežiūros paslaugas?

Visi Norvegijos gyventojai turi teisę į sveikatos priežiūrą. Reikalaujamo laikotarpio išmokoms gauti nėra.

Ką apima?

Stacionarioji sveikatos priežiūra

Ligoninėje gydomiems pacientams nereikia mokėti dalies gydymo paslaugų kainos. Taip pat nereikia papildomai mokėti už vaistus.

Ligoninių ambulatorinių skyrių pacientai dalį paslaugų kainos apmoka įprasta tvarka (Žr. tolesnį skyrelį „Kitos medicinos paslaugos“).

Už gydymą privačioje klinikoje, nepasirašiusioje sutarties su valstybinėmis sveikatos tarnybomis, pacientas moka visą kainą.

Kitos medicinos paslaugos

Gydytojo konsultacija

Už įprastą bendrosios praktikos gydytojo konsultaciją pacientas sumoka 136 NOK (18 EUR), o už gydytojo specialisto konsultaciją – 307 NOK (41 EUR).

Medikamentai

Už vaistus, išskyrus pačius būtiniausius vaistus, pacientai moka visą kainą, taip pat tada, kai vaistus išrašo gydytojas. Tam tikromis sąlygomis pacientui gali būti kompensuota 90 % metinių išlaidų vaistams, viršijančių 1634 NOK (216 EUR) sumą.

Už gydytojo išrašytus vaistus, kurie įtraukti į būtiniausių vaistų sąrašą, pacientas moka 38 % kainos, tačiau ne daugiau kaip 520 NOK (69 EUR) per tris mėnesius.

Dantų gydymas

Vaikai iki 20 metų turi teisę naudotis valstybinio dantų gydytojo pagrindinėmis paslaugomis: iki 18 metų nemokamai, o nuo 18 iki 20 metų – su nuolaida. Už ortodonto paslaugas pacientas moka visą kainą arba, atsižvelgiant į jo sveikatos būklę, – dalį kainos. Suaugusieji retai turi teisę į nemokamą dantų priežiūrą.

Pacientų įmokos už sveikatos priežiūros paslaugas: didžiausios įmokų sumos ir išimtys

Kiekvienais metais Parlamentas nustato didžiausią visų pacientų mokamą įmoką (2012 m. – 1980 NOK (261 EUR)). Ši asmeninė įmoka susijusi su visomis gydytojų ir psichologų teikiamų paslaugų, svarbių ar brangių vaistų įsigijimo ir transporto, reikalingo nuvykti gydytojo apžiūrai ar gydymuisi, išlaidomis. Pasiekus didžiausią nustatytą ribą, išduodama kortelė, kuri suteikia teisę nemokamai gydytis bei gauti išmokas už likusią einamųjų kalendorinių metų dalį.

Antra didžiausia nustatyta įmoka apima kompensuojamas fizioterapijos ir dantų gydymo paslaugas, lovdienius reabilitacijos centre bei gydymo užsienyje išlaidas. Šią

antrą didžiausią įmoką kasmet taip pat nustato Parlamentas (2012 m. – 2560 NOK (338 EUR)).

Vaikai iki 16 metų įmokų nemoka. Kai kuriomis ligomis sergantiems ir tam tikrų grupių pacientams taikomos specialios išimtys. Taip pat įmokų mokėti nereikia patyrus nelaimingą atsitikimą darbe arba susirgus profesine liga.

Kaip galima naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis?

Visi Norvegijos gyventojai, kai įmanoma, pasirenka nuolatinį asmeninį bendrosios praktikos gydytoją. Jį galima keisti daugiausia du kartus per metus.

Galimybė kreiptis į specialistus suteikiama nuolatinio bendrosios praktikos gydytojo siuntimu. Jei tiesiogiai kreipsitės į gydytoją specialistą, Jums bus nustatyta didesnė įmoka už paslaugas, o specialistui gali būti kompensuota mažesnė gydymo kainos dalis.

Pacientai įmokas tiesiogiai sumoka gydytojams. Valstybinio socialinio draudimo kompensuojama gydymo paslaugų kainos dalis privatiems gydytojams sumokama tiesioginiu pavedimu.

III skyrius. Piniginės ligos išmokos

Kada turite teisę gauti pinigines ligos išmokas?

Dirbantys Norvegijos gyventojai (samdomieji darbuotojai ir savarankiškai dirbantys asmenys) privalomai draudžiami, kad galėtų gauti pinigines ligos išmokas.

Apdraustasis asmuo, kurio metinės pajamos yra ne mažesnės kaip pusė bazinio dydžio (41 061 NOK (5421 EUR)), ligos atveju turi teisę gauti pinigines išmokas, jei negali dirbti dėl ligos (ši pajamų riba netaikoma tuo laikotarpiu, kai išmokas ligos atveju moka darbdavys). Įprastai asmuo turi būti vertėsis profesine veikla ne mažiau kaip keturias savaites.

Apie reabilitacijos išmokas skaitykite skyrių apie invalidumą.

Ką apima?

Samdomiesiems darbuotojams kasdienė piniginė išmoka apskaičiuojama pagal paskutinį iki ligos gautą darbo užmokestį. Savarankiškai dirbantiems asmenims kasdienė piniginė išmoka apskaičiuojama pagal pajamas, gautas iš savarankiškos veiklos.

Piniginės išmokos samdomiesiems darbuotojams yra lygios 100 % apmokestinamųjų pajamų. Jos nuo pirmosios ligos dienos mokamos 260 dienų (52 savaites). Neatsižvelgiama į pajamas, kurios didesnės kaip šeši baziniai dydžiai BD (didesnės kaip 492 732 NOK (65 051 EUR)).

Pirmąsias šešiolika dienų pinigines ligos išmokas moka darbdavys, o vėliau jos mokamos per valstybinę draudimo sistemą. Už laikotarpį, kai šias išmokas moka darbdavys, nenumatyta joks minimalus pajamų lygis.

Savarankiškai dirbantiems asmenims nuo septynioliktosios ligos dienos 248 dienas mokama išmoka ligos atveju sudaro 65 % apmokestinamųjų pajamų. Jei savarankiškai dirbantys asmenys moka didesnes savanoriškojo draudimo įmokas, nuo pirmosios ligos dienos jie gauna ligos išmoką, kuri sudaro 65 % asmens apmokestinamųjų pajamų, arba 100 % šių pajamų dydžio išmoką nuo septynioliktosios ar pirmosios ligos dienos.

Kaip galima gauti pinigines ligos išmokas?

Prašymą reikia pateikti darbdaviui, kuris privalo mokėti piniginę išmoką ligos atveju (*sykepenger*) daugiausia 16 ligos dienų. Jei darbdavys ir po šio laikotarpio toliau moka darbuotojui atlyginimą, piniginė išmoka ligos atveju skiriama darbdaviui.

Asmens nedarbingumą turi patvirtinti gydytojas. Darbuotojas turi teisę savarankiškai pranešti darbdaviui apie savo nedarbingumą dėl ligos, kuris trunka ne ilgiau kaip tris kalendorines dienas.

IV skyrius. Motinystės ir tėvystės išmokos

Kada turite teisę gauti motinystės arba tėvystės išmokas?

Išmokos natūra

Visos Norvegijos gyventojos turi teisę į nemokamas paslaugas ir gydymą ligoninėje nėštumo ir gimdymo metu (jos nemoka jokių papildomų įmokų už paslaugas, žr. skyrių apie sveikatos priežiūrą). Reikalaujama laikotarpio išmokoms gauti nėra.

Išmoka tėvams

Motinystės atveju apdraustieji tėvai, kurie dirbo samdomąjį darbą šešis mėnesius per pastaruosius dešimt mėnesių iki mokamų atostogų laikotarpio pradžios, turi teisę gauti kasdienes pinigines išmokas.

Piniginė išmoka nėščiosioms

Samdomoji ar savarankiškai dirbanti darbuotoja, kuri pagal įstatymą prieš gimdymą privalo nustoti dirbti dėl pavojingų darbo sąlygų ar aplinkos, turi teisę gauti nemokamas atostogas nuo tada, kai privalo nustoti dirbti, o jai po gimdymo priklausiančios mokamos atostogos netrumpinamos.

Motinystės pašalpa

Norvegijoje gyvenančios nedirbančios motinos turi teisę gauti motinystės pašalpą.

Įvaikinimo išmokos

Išmokai tėvams ir motinystės pašalpai lygiavertės išmokos gali būti mokamos vaiką įvaikinusiems tėvams.

Ką apima?

Išmoka tėvams

Išmokos tėvams suma yra tokia pati, kaip ir piniginė išmoka ligos atveju (100 % draudžiamųjų profesinių pajamų) ir mokama 47 savaites. Jei jauna mama pageidauja, ji gali pasirinkti ilgesnį mokamų atostogų laikotarpį (57 savaites) ir gauti mažesnę išmoką (80 % draudžiamųjų profesinių pajamų).

Motina turi išnaudoti trijų savaitių pašalpos mokėjimo laikotarpį iki gimdymo. Pašalpos mokamos nuo dvyliktosios savaitės prieš gimdymą.

Motina iškart po gimdymo turi imti ne mažiau kaip šešias savaites atostogų. Jei motina grįžta į darbą nepasibaigus mokamų motinystės atostogų laikotarpiui, tėvas per likusį laikotarpį turi teisę gauti kasdienes pinigines išmokas. Tėvas kasdienes pinigines išmokas gali gauti per visą dvylikos savaitių laikotarpį. Šioms išmokoms gauti jis turi namie prižiūrėti vaiką. Šiais atvejais tėvas taip pat turi atitikti su darbo laikotarpiu iki gimdymo susijusį reikalavimą. Apdraustas tėvas turi teisę gauti pagal jo pajamas apskaičiuojamas kasdienes tėvystės pinigines išmokas, neatsižvelgiant į tai, ar motina

atitinka, ar ne keliamus reikalavimus, jei gimus vaikui ji vėl pradeda dirbti ar mokytis, o tėvas kiekvieną dieną prižiūri vaiką, arba jei motina dėl sveikatos problemų negali prižiūrėti vaiko. Šiuo atveju mokamos atostogos atitinkamai trunka nuo 38 iki 48 savaitių. Jeigu motina gauna invalidumo išmokas, vaiko tėvas gali 12 savaitių kasdien gauti pinigines išmokas, nepriklausomai nuo motinos sveikatos, darbo ar studijų.

Gimus keliems vaikams, tėvai turi teisę gauti viso dydžio pinigines išmokas papildomai penkias savaites (arba septynias savaites – sumažintas išmokas) už kiekvieną kitą vaiką.

Piniginė išmoka nėščiosioms

Piniginės išmokos nėščiosioms (*svangerskapspenger*) suma yra lygi piniginei ligos išmokai.

Motinstės pašalpa

Motinstės pašalpa yra vienkartinė suma – 35 263 NOK (4655 EUR).

Įvaikinimas

Vaiką iki 15 metų įsivaikinę tėvai turi teisę 44 savaites gauti kasdienes pinigines išmokas. Jos yra tokio paties dydžio ir mokamos tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip piniginės ligos išmokos. Jų mokėjimo laikotarpis gali būti pratęsiamas iki 54 savaitių mažinant išmoką (80 % draudžiamųjų pajamų).

Įvaikinimo pašalpa ir motinstės pašalpa yra vienodo dydžio.

Speciali darbo ne visą dieną sistema

Samdomiesiems (-osioms) darbuotojams (-oms) gimus vaikui ar įsivaikinusiems vaiką nustatyta speciali sistema, suteikianti galimybę derinti dalines išmokas tėvams ar įvaikinimo išmokas ir darbo ne visą dieną grafiką.

Kaip galima gauti motinstės ir tėvystės išmokas?

Prašymus skirti išmokas reikėtų teikti savo nuolatinės ar laikinos gyvenamosios vietos arba darbo vietos NAV skyriui.

Išmokos natūra aprašytos skyriuje apie sveikatos priežiūrą.

V skyrius. Invalidumo išmokos

Kada turite teisę gauti invalidumo išmokas?

Invalidumo pensija

Invalidumo pensiją sudaro bazinė pensija ir papildomoji pensija (tokia kaip senatvės pensija pagal senąsias taisykles) ir (arba) specialusis priedas (*Særtillegg*), skiriamas apdraustiems asmenims, kurie negauna papildomosios pensijos arba ji yra labai maža.

Asmuo nuo 18 iki 67 metų, kuris netenka gebėjimo užsidirbti pajamų, jei jo darbingumas dėl ligos, nelaimingo atsitikimo ar invalidumo visam laikui yra sumažėjęs ne mažiau kaip 50 %, turi teisę gauti invalidumo pensiją, jei prieš tai buvo draustas ne mažiau kaip trejus metus iki invalidumo.

Jei apdraustasis neįgalus asmuo neatitinka šios sąlygos išskirtiniais atvejais, jis gali įgyti teisę į pensiją praėjus metams nuo paskutinio draudimo laikotarpio pradžios, jei prieš tai nuo 16 metų buvo neapdraustas iš viso ne ilgiau kaip 5 metus.

Skiriant papildomąją pensiją taikoma dar viena sąlyga: asmuo turi būti trejus metus rinkęs kredituojamuosius pensijos balus.

Darbingumo vertinimo pašalpa

Darbingumo vertinimo pašalpa (*Arbeidsavklaringspenger*, kuria pakeista reabilitacijos pašalpa, profesinės reabilitacijos išmokos ir laikino nedarbingumo išmoka), skiriama apdraustiesiems asmenims, kurių darbingumas dėl ligos, nelaimingo atsitikimo ar negalios yra sumažėjęs bent 50 %.

18–67 metų amžiaus apdraustasis asmuo turi teisę gauti darbingumo vertinimo pašalpą, jei gyvena Norvegijoje ir buvo draustas pastaruosius trejus metus prieš pateikdamas prašymą skirti šią išmoką. Pakanka metų draudimo laikotarpio, jei per šį laikotarpį pareiškėjas pagal savo fizinius ir psichinius gebėjimus galėjo normaliai dirbti.

Darbingumo vertinimo pašalpa mokama siekiant kompensuoti prarastas pajamas reabilitacijos laikotarpiu po to, kai netenkama teisės gauti pinigines ligos išmokas. Ši pašalpa skiriama apdraustajam asmeniui, kuris yra intensyviai gydomas ar atlieka profesinę reabilitaciją (arba yra išbandęs šias priemones), jei vis dar manoma, kad toks asmuo gali įsidarbinti, ir jo būklė stebima NAV skyriuje. Ji taip pat skiriama, pavyzdžiui, laukimo laikotarpiais iki gydymo arba reabilitacijos priemonių taikymo pradžios ar po gydymo (reabilitacijos), kol randamas tinkamas darbas.

Kadangi be tokios išmokos asmuo negalėtų vėl pradėti dirbti, ji gali būti skiriama ilgiausiai ketveriems metams. Tam tikromis aplinkybėmis jos mokėjimą galima pratęsti.

Papildomosios pašalpos gali būti skiriamos siekiant kompensuoti dalį profesinės reabilitacijos priemonių išlaidų arba visas šias išlaidas.

Bazinė išmoka

Bazinė išmoka (*Grunnstønad*) skiriama papildomoms išlaidoms, patiriamoms dėl ilgalaikės ligos, sužalojimo ar suluošinimo, padengti.

Pagalbos išmoka

Pagalbos išmoka (*Hjelpetønad*) yra skirta susimokėti už neformalias priežiūros paslaugas teikiančio asmens konkrečią pagalbą arba slaugą.

Ką apima?

Invalidumo pensija

Atsižvelgiama į būsimus draudimo laikotarpius ir būsimus pensijos balus iki tų metų, kuriais asmeniui sukaks 66 metai. Jei anksčiau asmuo gyveno užsienyje, išmokos mažinamos. Būsimi pensijos balai apskaičiuojami atsižvelgiant į iki nedarbingumo gautas pajamas. Priešingu atveju bazinė pensija ir papildomoji pensija apskaičiuojamos taip pat kaip ir senatvės pensija pagal senąsias taisykles. Nesusituokusio pensininko arba pensininko, kurio sutuoktinis (-ė) nėra pensininkas (-ė) pagal valstybinio draudimo sistemą, gaunamas specialusis priedas yra lygus baziniam dydžiui.

Asmenims, kurie gimė neįgalūs, ar asmenims, kurie neįgalūs tapo iki 26 metų, papildomoji pensija apskaičiuojama pagal specialias palankesnes taisykles. Šios pašalpos nesiejamos su įmokomis ir yra finansuojamos valstybės.

Dalinio neįgalumo atveju pensija proporcingai mažinama.

Tam tikromis sąlygomis gali būti skiriamas iki 50 % pensininko gaunamos bazinės pensijos priedas už išlaikomą sutuoktinį (-ę). Taip pat tam tikromis sąlygomis gali būti skiriamas iki 40 % bazinio dydžio priedas už kiekvieną išlaikomą vaiką iki 18 metų.

Darbingumo vertinimo pašalpa

Pašalpa mokama minimali (bazinis dydis, padaugintas iš dviejų) arba sudaro 66 % darbo pajamų, tačiau negali viršyti praėjusių metų bazinio dydžio, padauginto iš šešių. Ji mokama nuo trejų praėjusių metų pajamų vidurkio, jei taip susidaro didesnė suma. Be to, už kiekvieną išlaikomą vaiką iki 18 metų skiriamas 27 NOK (3,56 EUR) dydžio priedas. Šis priedas mokamas penkias dienas per savaitę.

Bazinė išmoka

Bazinė išmoka gali būti šešių dydžių, kurie priklauso nuo patiriamų papildomų išlaidų, t. y. nuo 7572 NOK (1000 EUR) iki 37 860 NOK (4998 EUR) per metus.

Pagalbos išmoka

Įprasta pagalbos išmokos suma yra 13 572 NOK (1792 EUR). Išmoka neįgaliems vaikams iki 18 metų gali būti didesnė (trijų skirtingų dydžių iki 81 432 NOK (10 751 EUR)).

Kaip galima gauti invalidumo išmokas?

Prašymus skirti išmokas reikėtų teikti savo nuolatinės ar laikinos gyvenamosios vietos arba darbo vietos NAV skyriui.

VI skyrius. Senatvės pensijos ir išmokos

Kada turite teisę gauti senatvės išmokas?

Pakeistos taisyklės dėl senatvės pensijų. Senatvės pensijas galima pasirinkti gauti nuo 62 metų amžiaus (jei tenkinami konkretūs reikalavimai dėl sukauptos pensijos sumos), taip pat buvo pakeista numanoma gyvenimo trukmė visiems pensininkams, pradėjusiems gauti senatvės pensijas po 2011 m. sausio 1 d., tiek pagal senąsias, tiek pagal naująsias taisykles. Gali būti mokama visa pensijos suma arba jos dalis (20 %, 40 %, 50 %, 60 % arba 80 %), taip pat galima dirbti ir kartu gauti nesumažintą pensiją.

Senatvės pensiją sudaro bazinė pensija, mokama pagal gyvenamąją vietą, su pajamomis siejama papildomoji pensija ir mažiausia pensija (pagal senąsias taisykles mokama asmenims, gimusiems iki 1954 m.) arba su pajamomis siejama pensija ir garantuota pensija (pagal naująsias taisykles mokama asmenims, gimusiems 1963 m. ir vėliau). 1954–1962 m. gimusiems asmenims mokama pensija bus proporcingai apskaičiuojama pagal senąsias ir naująsias taisykles.

Pagrindinė pensija

Asmenys, per laikotarpį nuo 16 iki 66 metų įgiję trejų metų draudimo laikotarpį, turi teisę gauti bazinę pensiją.

Bazinė pensija (*Grunnpensjon*) skiriama neatsižvelgiant į ankstesnes pajamas ar mokėtas įmokas. Tačiau visai bazinei pensijai gauti būtinas keturiasdešimtys metų draudimo laikotarpis (t. y. gyvenamosios vietos reikalavimas), o jei draudimo laikotarpis trumpesnis, pensija proporcingai mažinama.

Papildoma dalis

Papildomoji pensija (*Tilleggspensjon*) skiriama, jei pensijos balai buvo kaupti trejus kalendorinius metus, o visa papildomosios pensijos suma gali būti mokama, jei pensijos balai kaupti visus 40 kalendorinių metų. Jei suteikiančių teisę gauti pensiją metų skaičius yra mažesnis kaip 40, pensija mažinama proporcingai pagal laiką.

Pensijos balai pradkami skaičiuoti nuo tų metų, kuriais apdraustajam asmeniui sukanka 17 metų, ir skiriami, kol jam sukanka 75 metai. Jei dirbantis asmuo per metus neuždirba bazinio dydžio (82 122 NOK (10 842 EUR) pajamų, pensijos balai už tą laikotarpį neskiriami.

Mažiausia pensija

Apdraustieji asmenys, kurie negauna papildomosios pensijos ar ją gauna mažą, turi teisę gauti pagal valstybinio draudimo sistemą mokamą mažiausią pensiją (*Minste pensjonsnivå*). Visa mažiausios pensijos suma mokama tuo atveju, jei įgytas ne mažesnis kaip keturiasdešimtys metų draudimo laikotarpis. Jei draudimo laikotarpis trumpesnis, mažiausia pensija proporcingai mažinama.

Su pajamomis siejama pensija

Su pajamomis siejama pensija (*Inntektspensjon*) apskaičiuojama pagal asmens per visą gyvenimą nuo darbo užmokesčio mokėtas pensijos kaupimo įmokas.

Garantuota pensija

Asmenys, kurie laikotarpiu nuo 16 iki 66 metų buvo drausti iš viso trejus metus, turi teisę gauti garantuotą pensiją. Pensininkas, kuris buvo draustas 40 metų, turi teisę gauti visą garantuotą pensiją. Jei asmuo buvo draustas trumpesnį laikotarpį, garantuota pensija proporcingai sumažinama.

Ką apima?

Pagrindinė pensija

Nesusituokusio pensininko arba pensininko, kurio sutuoktinis (-ė) nėra pensininkas (-ė) pagal valstybinio draudimo sistemą, visa bazinė pensija yra lygi tų metų baziniam dydžiui (2012 m. gegužės 1 d. jis buvo 82 122 NOK (10 842 EUR)).

Tam tikromis sąlygomis gali būti skiriamas iki 20 % mažiausios pensijos dydžio priedas už išlaikomą sutuoktinį (-ę). Taip pat tam tikromis sąlygomis gali būti skiriamas iki 25 % mažiausios pensijos dydžio priedas už kiekvieną išlaikomą vaiką iki 18 metų.

Jei abu sutuoktiniai yra pensininkai, kiekvieno jų visa bazinė pensija yra lygi 85 % bazinio dydžio. Tokia pati sistema galioja kartu gyvenantiems asmenims, kurie anksčiau buvo susituokę ar kartu turėjo vaikų.

Papildoma dalis

Papildomoji pensija apskaičiuojama atsižvelgiant į tuos dvidešimt metų, kuriais pensijos balai buvo didžiausi. Pensijos dydis nustatomas, atsižvelgiant į pensiją gauti suteikiančių metų skaičių ir metinius pensijos balus. Didžiausia galima pensijos suma 67 metų amžiaus sulaukusiam vienišam pensininkui, visą laikotarpį mokėjusiam socialinio draudimo įmokas nuo pajamų (pagal sistemą, kuri taikoma nuo 1992 m.), taikant 2012 m. gegužės 1 d. galiojusį bazinį dydį, yra 323 561 NOK (42 717 EUR) per metus iki numanomos gyvenimo trukmės pakeitimo.

Mažiausia pensija

Nesusituokusio pensininko, kuris buvo mažiausiai 40 metų draustas tik pagal gyvenamąją vietą, mažiausios pensijos metinė suma 2012 m. gegužės 1 d. buvo 162 615 NOK (21 469 EUR). Mažiausia pensija gali būti kelių dydžių, kurie priklauso nuo civilinio statuso ir nuo sutuoktinio arba sugyventinio pajamų.

Su pajamomis siejama pensija

Pensijos kaupiamos mokant įmokas, sudarančias 18,1 % metinių apmokestinamųjų pajamų, tačiau neviršijant vidutinio bazinio dydžio, padauginto iš 7,1. Įmokos pradedamos mokėti tais metais, kuriais apdraustajam asmeniui sukanka 13 metų, ir

mokamos, kol apdraustasis asmuo sulaukia 75 metų amžiaus. Su pajamomis siejama pensija nustatoma pagal sukauptą pensijos sumą tuo metu, kai prašoma pensijos, pagal asmens amžių ir numanomą gyvenimo trukmę nuo pensijos mokėjimo pradžios.

Garantuota pensija

Garantuota pensija gali būti dviejų dydžių, kurie priklauso nuo asmens civilinio statuso ir jo sutuoktinio arba sugyventinio pajamų. Garantuota pensija nustatoma pagal draudimo laikotarpio trukmę, ji nepriklauso nei nuo ankstesnių pajamų, nei nuo sumokėtų įmokų.

Kaip galima gauti senatvės išmokas?

Prašymus skirti išmokas reikėtų teikti savo nuolatinės ar laikinos gyvenamosios vietos arba darbo vietos NAV skyriui.

VII skyrius. Išmokos netekus maitintojo

Kas turi teisę gauti išmokas netekus maitintojo?

Našlių išmokos

Pergyvenęs (-usi) sutuoktinis (-ė) (ar sugyventinis, kuris buvo susituokęs su mirusiuoju asmeniu arba su juo turėjo vaikų, taip pat pergyvenęs registruotas partneris) iki 67 metų turi teisę gauti pensiją, jei yra apdraustas (-a) pensijos draudimu ir jei miręs asmuo buvo apdraustas ir buvo darbingas ne mažiau kaip trejus metus prieš pat mirtį. Taip pat maitintojo netekęs sutuoktinis turi teisę gauti tam tikras išmokas, jei miręs asmuo gavo pensiją ne trumpiau kaip trejus metus prieš mirtį. Jei miręs asmuo buvo papildomosios pensijos gavėjas, pergyvenęs (-usi) sutuoktinis (-ė) neprivalo būti apdraustas. Šiuo atveju skiriama ir atitinkama bazinė pensija. Maitintojo netekusiam asmeniui reikalavimas būti apdraustam bazinei pensijai taip pat nekliamas tuo atveju, jei maitintojo netekęs asmuo ar miręs asmuo Norvegijoje gyveno ne mažiau kaip dvidešimt metų.

Pensija netekus maitintojo mokama maitintojo netekusiam sutuoktiniui ir kt., jei santuoka truko ne mažiau kaip penkerius metus ir jei maitintojo netekęs sutuoktinis su mirusiu asmeniu turėjo vaikų arba jei jis prižiūri mirusiojo vaikus ir jei visa santuokos trukmė ir vaikų priežiūros laikotarpis po mirties yra ne trumpesnis kaip penkeri metai.

Išsiskyręs sutuoktinis ir kt., kuris buvusio sutuoktinio mirties momentu nėra sudaręs naujos santuokos, turi teisę gauti išmokas pagal tas pačias taisykles, jei asmuo mirė nepaėjęs penkeriems metams po skyrybų, o santuoka truko ne mažiau kaip 25 metus arba ne mažiau kaip 15 metų, jei šioje santuokoje gimė vaikų. Naują santuoką sudaręs gavėjas netenka teisės gauti išmokas.

Našlaičio pašalpos

Apdraustam ir turinčiam teisę gauti pašalpą vaikui iki 18 metų našlaičio pensija (*barnepensjon*) mokama mirus vienam iš tėvų (ar abiem tėvams) ir jei miręs asmuo buvo darbingas ir apdraustas trejus metus prieš pat mirtį. Našlaičiu likęs vaikas turi teisę į išmokas ir tuo atveju, jei mirusiam asmeniui pensija buvo skiriama bent trejus metus prieš pat mirtį. Reikalavimas būti apdraustam nekliamas, jei miręs asmuo turėjo teisę gauti papildomąją pensiją arba jei vienas iš tėvų (ar abu tėvai) Norvegijoje gyveno 20 metų. Besimokantys vaikai, jei abu tėvai mirę, našlaičio pensiją gauna iki 20 metų.

Ką apima?

Našlių išmokos

Pensiją netekus maitintojo sudaro bazinė pensija ir papildomoji pensija. Papildomoji pensija yra lygi 55 % papildomosios senatvės ar invalidumo pensijos, kurią miręs asmuo turėjo teisę gauti. Specialusis priedas skiriamas kaip ir invalidumo pensijos atvejais.

Jei miręs asmuo, atsižvelgiant į jo draudimo laikotarpį, neturėjo teisės gauti ar turėjo teisę gauti tik sumažintą bazinę pensiją, bazinė pensija netekus maitintojo mažinama tokiomis pačiomis dalimis.

Pensija netekus maitintojo yra susieta su pajamomis. Jei pergyvenęs (-usi) sutuoktinis (-ė) ar kt. gauna ar turėjo gauti didesnes kaip 50 % bazinio dydžio metines pajamas, jam (jai) mokama pensija yra lygi visos pensijos ir 40 % viršijančių pajamų skirtumui.

Laikinoji pašalpa skiriama maitintojo netekusiam sutuoktiniui ir kt., kuris neturi teisės gauti pensijos netekus maitintojo ir laikinai negali patenkinti savo poreikių iš darbo pajamų. Laikinoji pensija apskaičiuojama pagal tokias pat taisykles kaip ir pensija netekus maitintojo.

Pergyvenęs (-usi) sutuoktinis (-ė) taip pat gali turėti teisę gauti vaiko priežiūros išmoką.

Jei maitintojo netekęs sutuoktinis ir kt. turi persikelti į kitą vietą, kad rastų darbą, numatytos pašalpos persikėlimo išlaidoms padengti.

Mokyklinio lavinimo, vaikų priežiūros ir persikėlimo pašalpos gali būti skiriamos netgi ir tuo atveju, jei miręs asmuo neatitiko reikalavimo būti draustam trejus metus prieš pat draudžiamąjį įvykį, jei maitintojo netekęs asmuo yra apdraustas ir turi teisę gauti pensijos išmokas.

Našlaičio pašalpos

Jei mirė vienas iš tėvų, visa metinė našlaičio pensija pirmajam vaikui yra lygi 40 % bazinio dydžio ir 25 % bazinio dydžio kiekvienam kitam vaikui.

Jei mirę abu tėvai, pirmasis vaikas gauna našlaičio pensiją, lygią pensijai netekus maitintojo, kuri būtų buvusi mokama didesniąją pensiją turėjusiam teisę gauti tėvui ar motinai. Visa našlaičio pensija antrajam vaikui yra lygi 40 % bazinio dydžio, o kitiems vaikams – 25 % bazinio dydžio.

Jei yra du ir daugiau vaikų, visos pensijos sudedamos ir vaikams padalijamos po lygiai.

Našlaičio pensija mažinama tokiu dydžiu, koku būtų mažinama galima bazinė pensija, skiriama reikalingų draudimo laikotarpių neįgijusiam (-iai) pergyvenusiam (-iai) sutuoktiniui (-ei).

Laidojimo pašalpa

Mirties atveju pagal valstybinio draudimo sistemą gali būti skiriama vienkartinė suma, apskaičiuojama atsižvelgiant į pajamas ir ne didesnė kaip 20 652 NOK (2727 EUR). Ji skirta laidotuvių išlaidoms padengti. Jei mirusiajam nebuvo sukakę 18 metų, išmoka skiriama neatsižvelgiant į pajamas.

Kaip galima gauti išmokas netekus maitintojo?

Prašymus skirti išmokas reikėtų teikti savo nuolatinės ar laikinos gyvenamosios vietos arba darbo vietos NAV skyriui.

VIII skyrius. Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų išmokos

Kada turite teisę į šias išmokas?

Dėl nelaimingo atsitikimo ar profesinės ligos prarastos pajamos ir patirtos išlaidos kompensuojamos visiems samdomiesiems darbuotojams. Taikoma dviejų pakopų sistema:

- gali būti skiriamos visos išmokos pagal valstybinio socialinio draudimo sistemą (*folketrygden*), kai kuriais atvejais taikant palankesnes sąlygas. Ši sistema taikoma ne tik samdomiesiems darbuotojams, bet ir žvejams (net ir dirbantiems savarankiškai), privalomąją karo tarnybą atliekantiems asmenims, studentams ir stažuotojams;
- privalomuoju draudimu nuo nelaimingų atsitikimų darbe (*yrkesskadeforsikring*) draudžia privačios draudimo bendrovės. Jos moka asmenines kompensacijas ir (arba) vienkartinę išmoką ir taip kompensuoja asmens prarastas pajamas ir patirtas išlaidas, kurių nekompensuoja valstybinio socialinio draudimo sistema.

Abiejose pakopose kompensacijos skiriamos ir už nematerialinę žalą (*ménerstatning*).

Savarankiškai dirbantys asmenys gali draustis savanoriškuoju draudimu valstybinio socialinio draudimo sistemoje, jei specialioms savarankiškai dirbančių asmenų grupėms skirtose nuostatose nenumatyta privalomas draudimas.

Ką apima?

Valstybinis socialinis draudimas

Pagal šią sistemą taip pat gali būti taikomos bendrosios nuostatos, susijusios su gydymu, piniginėmis išmokomis ligos atveju, invalidumo išmokomis (pensijomis), pašalpomis (pensijomis) netekus maitintojo ir t. t. Apdraustasis asmuo turi teisę gauti šias išmokas palankesnėmis sąlygomis, kaip aprašyta toliau.

Pensijų išmokos nemažinamos, jei neįgyti reikalingi draudimo laikotarpiai (nepakankamos pajamos ar nepakankami atidėjimo laikotarpiai) – jos visuomet mokamos viso dydžio.

Invalidumo pensija gali būti skiriama, net jei pajėgumas uždirbti pajamas nesumažėjęs daugiau kaip 30 % (nukrypstant nuo bendros taisyklės, pagal kurią turi būti netekta ne mažiau kaip 50 % darbingumo), ir t. t.

Našlių pensija skiriama neatsižvelgiant į santuokos trukmę ir gali būti skiriama asmeniui, kuris nesusituokęs gyveno su mirusiuoju iki šio mirties, jei mirusysis jį išlaikė ir jis dabar prižiūri mirusiojo vaikus. **Našlaičio pensija** gali būti skiriama vaikui iki 21 metų, jei jis mokosi (paprastai pensija skiriama iki 18 metų arba iki 20 metų – abiejų tėvų netekusiems našlaičiams).

Be to, išmokų gavėjas neturi apmokėti dalies sveikatos priežiūros, vaistų ar medicininių reikmenų išlaidų.

Piniginėms išmokoms ligos atveju po patirto nelaimingo atsitikimo darbe laukimo laikotarpis nenustatytas. Apskritai pašalpos taip pat apskaičiuojamos pačiu palankiausiu būdu, jos turi būti ne mažesnės kaip pašalpos gavėjo gautos pajamos tuo metu, kai įvyko nelaimingas atsitikimas.

Be to, išmokų gavėjui taip pat gali būti skiriama nematerialinės žalos kompensacija, lygi ne daugiau kaip 75 % metinio bazinio dydžio. Pašalpos gavėjas gali pasirinkti šią kompensaciją kaip vienkartinę sumą.

Draudimas nuo nelaimingų atsitikimų darbe

Laikino ir nuolatinio nedarbingumo atvejais kartu su valstybinio socialinio draudimo išmokomis prireikus mokamos draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe išmokos. Taip užtikrinama, kad asmuo gautų visą jam priklausančią kompensaciją.

Jei apdraustasis asmuo miršta dėl nelaimingo atsitikimo darbe, vienkartinės išmokos sumokamos jį pergyvenusiam (-iai) sutuoktiniui (-ei) arba kartu gyvenusiam asmeniui ir našlaičiams. Išmokų dydis priklauso nuo mirusiojo asmens arba jo vaikų amžiaus.

Kaip galima gauti šias išmokas?

Pagal valstybinio socialinio draudimo sistemą, jei gali būti atsitikęs draudžiamasis įvykis, darbdavys privalo apie tai kuo greičiau pranešti Darbo ir socialinių reikalų tarnybai. Darbo ir socialinių reikalų tarnyba turi patvirtinti, kad toks įvykis, dėl kurio nukentėjo darbuotojas, įvyko dėl darbo.

Prašymus skirti draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe (yrkesskadeforsikring) išmokas draudimo bendrovei reikia pateikti per trejus metus, einančius po tų kalendorinių metų, kuriais apdraustasis asmuo sužinojo apie savo galimybę gauti draudimo išmoką ir galėjo pateikti prašymą jai gauti.

IX skyrius. Šeimos išmokos

Kada turite teisę gauti išmokas šeimai?

Pašalpa kiekvienam vaikui

Išmoka vaikui (*barnetrygd*) mokama už Norvegijoje gyvenančius vaikus iki 18 metų.

Piniginė išmoka mažamečius vaikus auginančioms šeimoms

Piniginė išmoka (*kontantstøtte*) skiriama už Norvegijoje gyvenančius vaikus nuo 1 iki 3 metų. Pagrindinis reikalavimas visai išmokai pinigais gauti – vaikas neturi būti prižiūrimas valstybės remiamoje dienos priežiūroje socialinės globos įstaigoje.

Ką apima?

Pašalpa kiekvienam vaikui

Išmokos vaikui suma – 970 NOK (128 EUR) per mėnesį kiekvienam vaikui. Šiauriausiuose šalies regionuose, įskaitant Svalbardą, už kiekvieną vaiką mokamas priedas (*finnmarkstillegg/Svalbardtillegg*), lygus 320 NOK (42 EUR).

Vieniši tėvai turit teisę gauti vaikų pašalpą daugiau nei vienam vaikui, nei jie faktiškai turi.

Kartu su įprastomis išmokomis vaikams gali būti mokami priedai bedarbiams, pensininkams (susieti su pajamomis) ir našlaičiams.

Piniginė išmoka mažamečius vaikus auginančioms šeimoms

Piniginės išmokos mažamečius vaikus auginančioms šeimoms dydis priklauso nuo to, kiek laiko vaikas prižiūrimas valstybės remiamame dienos priežiūros centre. Jei vaikas nelanko dienos priežiūros centro, skiriama visa išmoka. Jei vaikas tokiame centre būna mažiau kaip 33 valandas per savaitę, skiriama sumažinta išmoka. Jei vaikas valstybės remiamame dienos priežiūros centre paprastai praleidžia ilgiau kaip 33 valandas per savaitę, išmoka neskiriama.

Kitos išmokos

Vaiko priežiūros išmoka skiriama, kai darbo arba studijų valandomis vaiką turi prižiūrėti kitas asmuo. Ji sudaro 64 % tikrosios vaiko priežiūros išlaidų sumos, tačiau neviršija tam tikros metinės ribos. Kai darbo pajamos yra daugiau kaip šešis kartus didesnės už bazinį dydį, vaiko priežiūros išmoka neskiriama.

Išmoka tėvams ir motinystės pašalpa aprašytos skyriuje apie pašalpas šeimoms.

Kaip galima gauti išmokas šeimai?

Prašymus skirti išmokas reikėtų teikti savo nuolatinės ar laikinos gyvenamosios vietos arba darbo vietos NAV skyriui.

X skyrius. Bedarbio išmokos

Kada turite teisę gauti bedarbio išmokas?

Neturinčiam darbo asmeniui kasdienės piniginės išmokos kompensuoja dėl nedarbo netektas pajamas. Asmens darbo laikas turi būti sutrumpėjęs ne mažiau kaip 50 %, palyginti su ankstesniu darbo laiku.

Teisė gauti kasdienes pinigines išmokas siejama su prieš tai gautomis pajamomis. Suinteresuotas asmuo turi būti gavęs ne mažesnes kaip 1,5 bazinio dydžio darbo pajamas per praėjusius kalendorinius metus arba ne mažesnes kaip trijų bazinių dydžių darbo pajamas per trejus praėjusius kalendorinius metus.

Apdraustasis asmuo turi sąžiningai ieškoti darbo, t. y. gebėti dirbti ir būti užregistruotas NAV skyriuje. Jis taip pat turi galėti artimiausiu metu pradėti dirbti visą ar ne visą dieną arba dalyvauti užimtumo skatinimo veikloje, kuri atitinka jo fizinius ir protinius gebėjimus, bet kur Norvegijoje.

Suinteresuotas asmuo gali gauti bedarbio išmokas net tuo atveju, jei ne visiškai atitinka gebėjimų reikalavimus dėl amžiaus, sveikatos būklės ar su išlaikomais asmenimis susijusios prievolės. Gali būti nustatytas ilgesnis laukimo laikotarpis arba bedarbio išmokų mokėjimas laikinai gali būti sustabdytas, jei nustatoma, kad suinteresuotas asmuo darbo neturi savo noru, t. y. iš darbo išėjo savo noru, atsisakė priimti tinkamą darbo pasiūlymą, atsisakė dalyvauti užimtumo skatinimo veikloje ar neatsakė į NAV skyriaus kvietimą atvykti.

Ką apima?

Kasdienės piniginės išmokos skiriamos tuo atveju, jei suinteresuotas asmuo neturi darbo tris dienas per penkiolika pastarųjų dienų ir yra užregistruotas NAV centre.

Kasdienės piniginės išmokos apskaičiuojamos pagal gautas darbo pajamas ir pajamas iš kasdinių išmokų pinigais, gaunamų nedarbo, ligos, motinystės ar įvaikinimo laikotarpiu. Bedarbio išmoka paprastai sudaro apie du trečdalius ankstesnių pajamų. Apskaičiavimo pagrindas yra arba praėjusių kalendorinių metų metinės pajamos, arba trejų pastarųjų kalendorinių metų pajamų vidurkis, jei jis yra didesnis. Didžiausia skiriama suma lygi šešiams baziniams dydžiams BD (492 732 NOK (65 051 EUR)). Kasdienės išmokos yra lygios 0,24 % apskaičiavimo pagrindo. Jos mokamos penkias dienas per savaitę. Paprastai visos išmokos per metus sudaro 62,4 % apskaičiavimo pagrindo.

Už kiekvieną išlaikomą vaiką iki 18 metų skiriamas 17 NOK (2,24 EUR) per dieną priedas.

Papildomasis atostogų priedas skiriamas gavėjams, kurie per praėjusius kalendorinius metus išmokas gavo ilgiau kaip aštuonias savaites. Jis sudaro 9,5 % tais metais gautų bedarbio išmokų sumos.

Išmokų mokėjimo trukmė kinta, atsižvelgiant į ankstesnes darbo pajamas. Jei šios pajamos yra ne mažesnės kaip du baziniai dydžiai, išmokos mokamos 104 savaites (dvejus metus).

Mažesnės kaip du baziniai dydžiai BD ankstesnės pajamos suteikia teisę gauti išmokas 52 savaites (metus). Pasibaigus pradiniam laikotarpiui, iš karto gali būti nustatytas naujas laikotarpis, jei asmuo vėl atitinka su ankstesnėmis pajamomis susijusius reikalavimus.

Kaip galima gauti bedarbio išmokas?

Prašymus skirti bedarbio išmokas reikėtų teikti NAV skyriui.

XI skyrius. Minimalios lėšos

Kada turite teisę į minimalių lėšų apsaugą?

Socialinė pašalpa

Socialinėmis pašalpomis siekiama užtikrinti asmenų, kuriems trūksta lėšų, pragyvenimą, jei jų darbo pajamų arba gaunamų pašalpų neužtenka būtiniausiems poreikiams patenkinti.

Nereikalaujama, kad šios paramos gavėjas būtų Norvegijos pilietis, tačiau jis turi gyventi Norvegijoje. Sąlygų dėl gavėjo amžiaus nėra. Tačiau iš tiesų vaikai iki 18 metų retai gauna asmeninę paramą, nes manoma, kad jais turi rūpintis tėvai.

Socialinė pašalpa skiriama atsižvelgiant į asmens pajamas; jei asmuo gauna bet kokių darbo pajamų arba pašalpų, jos išskaičiuojamos iš pašalpos sumos. Gali būti paprašyta parduoti nekilnojamąjį arba kilnojamąjį turtą, kuris nėra būtinas Jūsų arba Jūsų šeimos pragyvenimo šaltinis. Jei Jūsų būsto išlaidos yra neproporcingai didelės ir per ilgesnį laiką taptų per didelės, socialinė pašalpa gali būti skiriama tik su sąlyga, kad sumažinsite būsto išlaidas, t. y. persikelsite į pigesnę namą arba butą.

Taip pat turite ieškoti darbo arba dalyvauti tinkamoje su darbu susijusioje veikloje (pavyzdžiui, mokymo kursuose).

Papildomųjų pašalpų sistema

Papildomųjų pašalpų sistemoje pašalpas gali gauti pensinio amžiaus sulaukę asmenys, kurie yra nuolatiniai Norvegijos gyventojai. Šios sistemos tikslas – teikti finansinę paramą vyresnio amžiaus asmenims, kurių ankstesnio draudimo laikotarpiai yra nepakankami pagal valstybinio socialinio draudimo sistemą.

Apskritai pagal bendrąją socialinio draudimo sistemą draudžiami visi Norvegijos gyventojai. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad visai su gyvenamąja vieta siejamai pensijai gauti nustatytas keturiasdešimtys metų gyvenimo laikotarpis iki 67 metų, trumpesnį laikotarpį Norvegijoje gyvenę asmenys gali negauti pragyvenimui pakankamos senatvės pensijos. Šia sistema siekiama užtikrinti minimalias pajamas (skiriant pragyvenimui būtinas pajamas) 67 metų sulaukusiems asmenims, kurie neturi kitų pragyvenimo šaltinių ir gauna nepakankamą pensiją, nes gyveno Norvegijoje trumpiau kaip 40 metų.

Tačiau pašalpa skiriama griežtai patikrinus pajamas ir mažinama tuo atveju, jei gavėjas ar jo sutuoktinis, ar sugyventinis gauna kitas darbo ar turto pajamas ar kitas Norvegijos ar užsienio valstybės skiriamas pensijas. Be to, iš esmės gali būti atsižvelgiama ir į pačias gaunamas sumas ir kitą turtą ar nuosavybę.

Ką apima?

Socialinė pašalpa

Nėra nustatytos mažiausios pašalpos sumos. Tačiau pašalpos suma turi būti pakankama, kad jos gavėjas galėtų „gyventi oriai“, arba siekiant išlaikyti „minimalų gyvenimo lygį“.

Vyriausybė teikia rekomendacijas, kokias išlaidas reikėtų padengti iš skiriamos pašalpos, ir nustato pagrįstas pragyvenimo pašalpų sumas. Vertinamos būtiniausios kasdienio gyvenimo išlaidos: maistui ir gėrimams, drabužiams ir apavui, higienos priemonėms, televizijai, kasdieniams laikraščiams, telefonui ir internetui, laisvalaikio užsiėmimams ir transportui. Šiuo atveju neskaičiuojamos būsto, šildymo (elektros energijos) ir būsto įrengimo (baldu) išlaidos – jos vertinamos atskirai.

Tikroji gaunamos pašalpos suma priklauso nuo šeimos sudėties, šeimos pajamų ir asmens aplinkybių.

Socialinė pašalpa mokama neribotą laiką, kol tenkinamos sąlygos jai gauti.

Papildomųjų pašalpų sistema

Didžiausia šios pašalpos suma yra lygi mažiausiai pagal socialinį draudimą mokamai pensijai.

XII skyrius. Ilgalaikė priežiūra

Kada turite teisę į ilgalaikę priežiūrą?

Ilgalaikės priežiūros išmokos gali būti skiriamos kiekvienam Norvegijos gyventojui, jei nustatoma, kad jam reikia ilgalaikės priežiūros. Jos skiriamos neatsižvelgiant į gavėjo pajamas ar amžių, taip pat nėra nustatyta reikalaujamo laikotarpio išmokoms gauti.

Ilgalaikės sveikatos priežiūros paslaugos pacientui teikiamos, jei pripažįstama, kad jam nepakanka skubios medicinos pagalbos ir reikia nuolatinės sveikatos priežiūros.

Ilgalaikės socialinės paslaugos teikiamos asmeniui, kuriam reikia pagalbos dėl konkrečių aplinkybių – ligos, negalios, amžiaus ar pan. Toks asmuo turi būti visiškai priklausomas ir negalėti atlikti įprastų kasdienio gyvenimo veiksmų be praktinės ar individualios kito asmens pagalbos.

Pinigines išmokas gali gauti neįgalieji, kuriems reikia priežiūros (bazinę išmoką ir pagalbos išmoką), ir kai kurie neformalias priežiūros paslaugas teikiantys asmenys (piniginę išmoką už savanorišką pagalbą).

Ką apima?

Išmokos natūra

Ilgalaikės sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos asmens namuose, slaugos namuose arba dienos ir nakties priežiūros būste, kuriame gyvena prižiūrimas asmuo.

Ilgalaikės socialinės paslaugos apima individualią ir praktinę pagalbą namuose, trumpalaikį apgyvendinimą slaugos namuose (siekiant palengvinti našta namuose prižiūrimo paciento šeimai), taip pat vyresnio amžiaus ir neįgalių asmenų institucinę globą.

Piniginės išmokos

Kartu su išmokomis natūra skiriamos piniginės išmokos.

Piniginę išmoką už savanorišką pagalbą savivaldybė skiria neformalias priežiūros paslaugas teikiančiam asmeniui, kuriam tai yra itin sunki našta. Ar priežiūros našta yra „itin sunki“ priežiūrą atliekančiam asmeniui, kiekvienu konkrečiu atveju nusprendžia vietos savivaldos institucijos. Jos taip pat nustato šios išmokos dydį.

Bazinė išmoka ir pagalbos išmoka

Žr. skyrių apie invalidumą.

Kaip įgyjama teisė į ilgalaikę priežiūrą?

Reikėtų pateikti prašymą savo savivaldybės administracijai. Savivaldybė paprastai priima sprendimus dėl ilgalaikės priežiūros remdamasi gydytojų ir (arba) kitų

specialistų (pavyzdžiui, fizioterapeutų) vertinimais, ar asmeniui reikia priežiūros paslaugų.

Slauga namuose ir individuali pagalba yra nemokamos paslaugos. Už kitas namuose teikiamas paslaugas pacientai moka nedideles įmokas. Ilgą laiką namuose slaugomas pacientas turi mokėti įmoką, kuri sudaro 75 % jo pajamų, jei šios pajamos yra nuo 6800 NOK (898 EUR) iki 82 122 NOK (10 842 EUR), arba 85 % pajamų, jei jos yra didesnės. Tačiau ši įmoka neturi būti didesnė už visą priežiūros paslaugų, teikiamų slaugos namuose, kainą.

Priedas. Naudingi adresai ir interneto tinklalapiai

Daugiau informacijos apie nustatytas sąlygas ir socialinės apsaugos išmokas asmenims Norvegijoje galima gauti iš socialinės apsaugos sistemą tvarkančių viešųjų įstaigų.

Socialinės apsaugos keliose ES šalyse klausimais galite kreiptis į atitinkamą instituciją iš institucijų sąrašo, kurį pildo ir internete skelbia Europos Komisija: <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

Prašymus suteikti informacijos apie atvejus, kai siekiantis gauti išmokas asmuo yra draustas dviejose ar daugiau valstybių narių, reikia siųsti:

Darbo reikalų ministerija:
(Arbeidsdepartementet)
PB 8019 Dep.
0030 OSLO
<http://www.ad.dep.no>

Sveikatos ir priežiūros paslaugų ministerija
(Helse- og Omsorgsdepartementet)
PB 8011 Dep.
0030 OSLO
<http://www.hod.dep.no>

Vaikų reikalų, lygybės ir socialinės įtraukties ministerija
(Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet)
PB 8036 Dep.
0030 OSLO
<http://www.bld.dep.no>

Darbo ir socialinių reikalų direktoratas
(Arbeids- og Velferdsdirektoratet)
PB 5 St. Olavs plass
0130 OSLO
Tel.: +47 21 07 00 00
<http://www.nav.no>

Sveikatos apsaugos direktoratas
(Helsedirektoratet)
PB 7000 St Olavs plass
0130 Oslo
<http://www.helsedirektoratet.no>

NAV nacionalinė socialinio draudimo užsienyje tarnyba

(NAV Internasjonalt)

PB 8138 Dep.

0033 OSLO

Tel.: +47 23 31 13 00

Faksas : +47 23 31 13 01

El. paštas: nav.internasjonalt@nav.no

<http://www.nav.no>

NAV Pensions Oslo

NAV Pensjon Oslo

PB 6600 Etterstad

0607 OSLO

Tel: +47 55 55 33 34

Faksas: +47 21 06 91 01

El. paštas: nav.pensjon.oslo@nav.no

<http://www.nav.no>

Sveikatos ekonomikos tarnyba

Oslo regioninis skyrius – Užsienio reikalai

(HELFO Utland)

P.O Box 6721 Etterstad

N-0609 Oslo

<http://www.helfo.no>